

Sociálna práca s migrantmi a migrantkami

Lucia Čemová 26.3.2020

Zopakovanie pojmov

Migrant/ka - všeobecné pomenovanie človeka, ktorý sa presťahoval do inej krajiny za účelom dlhodobejšieho pobytu (nie turista/ka)

Uprchlík/čka - človek, ktorý utiekol pred ohrozením (dôvody politické, humanitárne, materiálne, klimatické atď.)

Medzinárodná ochrana - súborný názov pre azyl a doplnkovú ochranu

Žiadateľ/ka o azyl (medzinárodnú ochranu) - človek, ktorý už v konkrétnej krajine požiadala o udelenie medzinárodnej ochrany

Azylant/ka - človek, ktorý získal medzinárodnú ochranu azyl (neobmedzené trvanie)

Doplňková ochrana - časovo obmedzená medzinárodná ochrana - vydáva sa väčšinou na 2 roky s možnosťou predĺženia

Cudzinec - zaužitý pojem označujúci migrantov v ČR, v zahraničí je považovaný za pejoratívne a nekorektné označenie, pretože má v sebe zabudovaný význam cudzosti, "nepatrenia". Nereflektovanie tohto významu pojmu je paradoxné najmä pri integračných politikách, ktoré majú podporiť "patrenie" do spoločnosti (angl. belonging)

Migrácia v Českej republike

Počet žiadostí o MO

(Ministerstvo vnútra, 2020)

2014	1 156
2015	1 524
2016	1 478
2017	1 450
2018	1 702
2019	1 922

- Počet udelených prípadov medzinárodnej ochrany (MO) je mizivý
- Drvivá väčšina je pracovná migrácia - najmä Česká republika potrebujúca pracovnú silu
- Silný vplyv ekonomického boomu od cca 2016 - akútny nedostatok pracovnej sily, príchod mnohých migrantov do ČR, tvorba rozličných programov, ako dostať dostatok pracovnej sily do ČR (najznámejší a naväčši program Ukrajina)

Česká republika a intergace

Česká republika nakladá s 3 kategóriami migrantov v rámci integrácie:

- Občania/ky EU
 - Cudzinci z tzv. tretích zemí (Mimo EU)
 - Držitelia/ky medzinárodnej ochrany
- Pre každú skupinu platia iné programy a služby

Špecifiká skupín

Žiadatela a držitelia medzinárodnej ochrany

- Môžu byť traumatizovaní/é (strata blízkych, svedectvo smrti, znásilnenie) a mať vážne psychické problémy, prejavujúce sa širokou škálou prejavov (môžu byť pre soc.prac. nezrozumiteľné)
- Prichádzajú kultúrne, sociálne a materiálne nepripravení na nové prostredie
- Nedobrovoľnosť (nechceli opustiť svoju krajinu a často nechceli prísť do nehostinnej krajiny ako je ČR)

Pracovná migrácia, zlúčenie s rodinou a iné dôvody dobrovoľnej migrácie

- Pripravené zázemie (rodina, práca)
- Psychická príprava v dostatočnom predstihu
- Dobrovoľnosť, zámerný výber krajiny

Spoločné problémy

- Administratívne kategórie pre integráciu sú pomerne nezmyslné
- Vplyvom kategorizácie napr. EU občania (na rozdiel od občanov 3.zemí a utečencov) nemajú nárok na kurz češtiny zadarmo a pod., pri tom migrant/ka z Nemecka češtinu k životu potrebuje rovnako ako migrant/ka z Indie
- Rasizmus a xenofóbia
- Inštitucionálny rasizmus a xenofóbia (pozrite si obe videá prosím!)
<https://www.youtube.com/watch?v=gSddUPkVD24>
- <https://www.youtube.com/watch?v=kDtrlwaQyW4>
- Nepripravenosť inštitúcií na diverzitu

Nepripravenosť inštitúcií na diverzitu

- Integračné opatrenia v ČR sa obmedzujú väčšinou na špeciálne organizácie poskytujúce rôzne typy asistencie, poradenstvo a kurzy češtiny (v Brne napríklad poradňa Celzus- Charita, Organizace pro pomoc uprchlíkům, JMK integračné centrum, Brno Expat centrum)
- kritická situácia je v **školstve**, kde deti migrantov nedostávajú adekvátnu jazykovú podporu, nestíhajú látku, dochádza k úpadku ich schopností, neexistuje systém na dobré naviazanie kontinuity vzdelávania po migrácii, deti migrantov často prakticky nemôžu odmaturovať (kvôli češtine)
- **zdravotníctvo** sa okrem jazykovej a kultúrnej bariéry potýka s problémom prístupu cudzincov do verejného poistenia (pozrite si krátky dokument, prosím: <https://www.youtube.com/watch?v=VV08-syRtCA>)
- **Úrady práce** nemajú nástroje na prácu s migrantmi a často sa bránia spolupráci s aktívnymi neziskovými organizáciami
- Takmer žiadne mesto nemá vypracovanú **bytovú politiku** tak, aby zabraňovala pristorovej segregácii a ghetoizácii (s výnimkou Kolína)

Rola sociálnej práce

- Sociálni pracovníci plnia zákazky inštitúcie, v ktorej pracujú, majú vymedzenú úlohu
- Veľká časť integračného rámca v ČR sleduje asimiláciu
- Sociálna práca je preto často nereflektovane nástrojom asimilácie
- Snahy o asimiláciu často vedú k segregácii (neúspešná asimilácia, neprijatie do spoločnosti, vytvorenie paralelných štruktúr sociálnych sietí)
- Jedným zo sociálno-politických nástrojov, ako dosahovať integráciu s citlivosťou voči dodržiavaniu ľudských práv, reflektovaniu inštitucionálneho rasizmu a demokratickému zachádzaniu s migrantmi je **mainstreaming integračných politík**
- Rola sociálnej práce v opatreniach ako je mainstreaming je odlišná než v asimilačných opatreniach

Mainstreaming integračných politík

- Mainstreaming = dostávanie nejakej témy sociálnej politiky do mainstreamu tak, aby sa ňou zaoberali všetky inštitúcie naprieč rôznym témam (školenie, zdravotníctvo, zamestnanie...)
- Známejší je napr. gendrový mainstreaming, environmentálny mainstreaming...

Zahŕňa 2 procesy:

1. Vertikálna - riešenie problému na multi-level úrovni (mesto, kraj, národná vláda)
2. Horizontálna - rôzne sektory, ministerstvá, odbory (školenie, zdravotníctvo, práca, sociálny..)

Teoretické východiská: Superdiverzita

Koncept superdiverzity (Vertovec, 2011) poukazuje na neúčinnosť jednoduchých kategórií migrantov (azylant, pracovný migrant, príp. migranti zo Sýrie, z Ukrajiny, Vietnamu.. a pod.), ale upozorňuje, že v rámci každej kategórie existuje veľká miera vnútornej diverzity, ktorá “znezmyselňuje” jednoduché delenia:

Etnicita, jazyk/y, náboženská tradícia, regionálne a lokálne identity, kultúrne hodnoty, spôsoby migrácie, pobytový status, vzdelanie, pracovná skúsenosť, prístup k zamestnaniu (ovplyvnený skúsenosťami migranta alebo neprijímajúcou spoločnosťou) lokalita a prístup ku komunite, prístup k úradom a prístup úradov a lokálnych inštitúcií , lokálnych obyvateľov ...

Teoretické východiská: Dilema rozpoznanania

- de Zwart (2005):
- špecifické sociálne politiky vyžadujú identifikáciu určitej skupiny, jej označenie a špecifické zachádzanie a takýto postup zvyčajne vyvoláva triedne, etnické a rasové rozlišovanie. Opatrenia, ktoré boli pôvodne dizajnované na podporu rovnosti v spoločnosti tak v skutočnosti podporujú rozdiely medzi jednotlivými skupinami a reifikujú definované skupiny, čím v podstate bránia integrácii. Druhým problémom, je konflikt, ktorý tieto opatrenia môžu vyvolať – vedomie, že je podporovaná určitá skupina môže vyvolať nevoľu zvyšku populácie a znížiť tým podporu verejnosti pre redistribučné politiky.
- de Zwart navrhuje integračné politiky, ktoré cielia na všeobecnejšiu úroveň a nezahŕňajú pomenovanie skupiny tam, kde to nie je naozaj nevyhnutné (napr. Pri kurzoch češtiny sa vymedzeniu cieľovej skupiny ťažko vyhneme)

Teoretické východiská: Interkulturalizmus

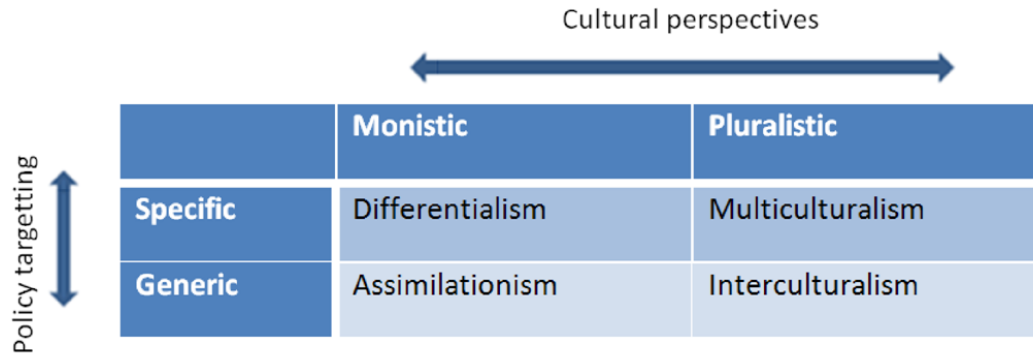
Asimilaconizmus - rovné zachádzanie, cieľ: naturalizácia migrantov

Diferencializmus - špecifické zachádzanie, cieľ: naturalizácia migrantov

Multikulturalizmus - rovné ale odlišné zachádzanie, zdôrazňovanie inakosti a ľudských práv

Interkulturalizmus - rovné zachádzanie, prispôsobenie identity spoločnosti na “diverzitu”, inklúzia, sústredenie sa na spoločné aspekty, “etnická diverzita, občianska jednota”

Teoretické východiská: Interkulturalizmus

Rola sociálnej práce v mainstreamingu?

Mainstreaming ako politika podpory stávania sa migrantov právoplatnými členmi spoločnosti

- **Terapeutický** - vytváranie bezpečného prostredia pochopenia a dôvery medzi pracovníkom/čkou a klientom/kou, pochopenie inštitucionálneho rasizmu a xenofóbie a ich psychických a sociálnych dôsledkov
- **Poradenský** - poskytnutie poradenstva v oblasti fungovania inštitúcií a systému
- **Aktivistický (reformný)** - komunikovanie potrieb migrantov s inštitúciami a úradmi, zber podnetov, kolektívne riešenie systémovej diskriminácie, vyjednávanie, strategická litigácia

Viac v článku [The Mainstreaming of Integration Governance and Social Work in the Local Integration of Immigrants](#) (Baláž, Čemová, 2019)

Ďakujem za pozornosť

Ak Vás táto téma zaujíma viac a radi by ste o tom diskutovali, dajte to, prosím, vedieť dr. Petre Horovej alebo mi napíšte na email cemoval@gmail.com. V prípade záujmu som otvorená online diskusii.

Prajem znesiteľný a užitočne strávený čas karantény,

Lucia Čemová

Literatúra

<https://www.mvcr.cz/migrace/docDetail.aspx?docid=22238074&doctype=ART>

Baláž, R., Čemová, L. (2019). The Mainstreaming of Integration Governance and Social Work in the Local Integration of Immigrants. *Sociální práce - Sociálna práca*, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2019, roč. 19, č. 1, s. 94-109. ISSN 1213-6204.

de Zwart, F. (2005). The Dilemma of Recognition : Administrative Categories and Cultural Diversity Author (s): Frank de Zwart Published by : Springer Stable URL : <http://www.jstor.org/stable/4501719> The dilemma of recognition : Administrative categ and cultural diversity. *Theory and Society*, 34(2), 137- 169.

Scholten, P., Collett, E., & Petrovic, M. (2017). Mainstreaming migrant integration? A critical analysis of a new trend in integration governance. *International Review of Administrative Sciences*, 83(2), 283-302. <https://doi.org/10.1177/0020852315612902>

Scholten, P., & van Breugel, I. (2018). Introduction: Conceptualizing Mainstreaming in Integration Governance. In P. Scholten & I. van Breugel (Eds.), *MAINSTREAMING INTEGRATION GOVERNANCE: NEW TRENDS IN MIGRANT INTEGRATION POLICIES IN EUROPE* (pp. 3-22). Palgrave Macmillan.

Vertovec, S. (2010). Towards post-multiculturalism? Changing communities, conditions and contexts of diversity. *International Social Science Journal*, 61(199), 83-95. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2451.2010.01749.x>